

Dr. Suba Györgyné Kocsis Julianna: Az ONCSA áldásos tevékenysége a Jászságban Jászapáti, 2020

Vártam a kötetet. Nagyon vártam, mert tudtam, hogy szülőfalum, Jászladány, benne lesz. Kicsit büszke is vagyok, ugyanis bennfentesnek mondhatom magam. 2016 nyarán hívott fel e kötet szerzője, ahogyan bemutatkozott nekem: Julika néni. Azonnal kialakult a szimpátiái. Segítséget kért, akkor még a kutatásaihoz. Nekem pedig az ONCSA témája idegen volt. Törtem a fejem, mígnem sikerült találkozót összehozni olyan személlyel, aki ONCSA-házban él, ráadásul a családja építette. Külön izgalmas volt számomra, hogy a később leszervezett beszélgetésen magam is részt vehettem. Egy kis házba léptünk be, amely az évek során azért kibővült. A konyhában, egy asztal mellett foglaltunk helyet, és hosszas beszélgetés alakult ki, amely során ámulva nézem e kötet szerzőjére és az adatközlő Bágyi Mihályra. Vártam a kötetet.

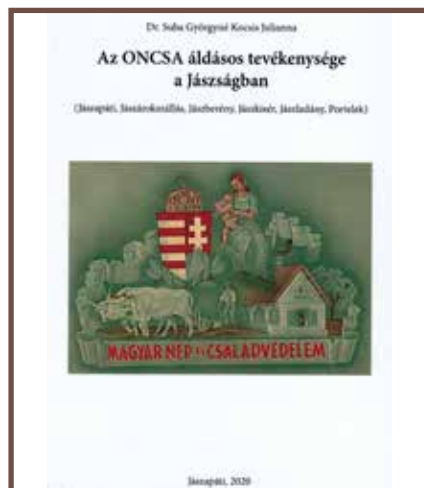
Úgy gondolom, hogy a kulcsin abszolút tükrözi a témát. A keménykötésű fehér borítón az ONCSA programot hirdető 1942-es kép díszleg. A család, munka és otthon fontosságát hirdetve. Egyszerű, már-már puritán, ám mégis jól tükrözi, hogy kitartó, dolgozó, ám szegény emberekről van szó, akiknek vágya egy saját lakhely. Lakhely, amely falát fehérre meszelhetik. Lakhely, amely az övéké. Egy olyan lakhely, amelyhez a kötőanyagba a verejtéküket keverték.

Bevallom ez a magam hóbortja, de azonnal azt nézem egy szakmunka kapcsán, hogy honnan merített a szerző és mennyire végzett mély feltárást. Miután ezen túl vagyok, már sejtem, mire számíthatok. Julika néni nem tartogatott zsákbamacskát, hiszen már a bevezetőben tudatja: sok éves kutatómunka a művének alapja. A szakirodalom mellett levéltári kutatás, és ami az én szívemnek is oly kedves: az oral history, vagyis az elbeszélte történelem segítségével alkotta meg könyvét. Nyugodt szívvel lapoztam tovább.

A mű első jelentősebb egysége egy történeti áttekintés. Petőfi módjára, először a távolból szemléljük a témát. A szociálpolitika gyökereitől, az egyházi szegénygondozáson át az állami szerepvállalásig vezeti az olvasót. Kitér a magyarországi vonásokra is, majd fontos mérföldkőhöz ér, hiszen a szociálpolitika túlzottan szerteágazó. Röviden bemutatja azokat a szociálpolitikai szervezeteket, amelyek a Jászságban is működtek (talán némileg kiemelve a Zöldkeresztes Szolgálatot), majd rátért a lakhatás kérdésére. Már itt

meg kell jegyezni, hogy a gazdagon illusztrált kötetben milyen izgalmas szemléltető ábrák is kerültek. Párhuzamban mutatja be a budapesti helyzetet, az egykori és mai jászsági épületeket.

Az Országos Nép- és Családvédelmi Alap történetét, annak felépítését és szabályait követően a madártávlatból egyre inkább a vármegyére és a Jászságra, valamint az ONCSA programra fókuszált a szerző. Itt érdemes pár gondolat erejéig megállni a mű alcíménél is, amely nem más, mint hat jászsági település neve. Lényeges, hogy az ONCSA program nem minden jász településen valósult meg, illetve fontos megemlíteni, hogy az el-

készült épületek száma az idő haladtával egyre csökkent. Ebben rejlik a kötet egyik erőssége, vagyis a mai állapotok rögzítése. Julika néni nem volt rest férjével járni a Jászságot és fotózni a még meglévő épületeket. A tájékozódást segítik az olvasó számára a kötetben melléklet térképrészletek is. Ezek között különösen izgalmasnak tartom a jászberényi ONCSA-házak mérési vázlatát, ahol a telekrajzok mellett az egykori tulajdonosok nevei is szerepelnek.

Igazán alaposan körbejárta a szerző a témában rejlő lehetőségeket. Nemcsak általánosságban a házépítésről esik szó, hanem azok közművesítéséről, a kivitelezőkről, és ami még izgalmasabb, a juttatottak építkezésben való részvételéről is. Személyes véleményem, hogy ez utóbbi adja a téma lélektani kibontakozását, s helyezi fel a koronát az emberi lét és az alkotás gyermekének fejére. Ettől válik a sablonos, a puritán fehér épület egyedivé, történelmivé és emberközelivé. Itt kell mindenképpen megemlíteni az alaprajzokat, amelyek mellett Julika néni épületfo-

tói szerepelnek. Így jut el igazán az olvasó a vályogvetéstől az átadásig.

A háború és az 1945 utáni világ azonban a programot megtörte. Még néhány évig működött, az új tulajdonosok törlesztettek, a viláégés okozta károkat helyreállították, de ez már a végjáték volt a program történetében.

Fontosnak tartom a kötetet. Fontosnak, mégpedig azért, mert a téma kevésbé kutatott, ráadásul a szegényebb rétegeket helyezi előtérbe. Azokat az embereket, akik sorsáról nem, vagy csak ritkán szólnak a történelemlények. A könyvnek sok erőssége van, én azonban önkényesen csak négyet emelnék ki. Talán az egyik legfontosabb, hogy rendkívül gazdagon illusztrált. Csak elvétve akad olyan oldalpár, ahol nincs egyetlen kép sem. Persze ez nem lenne olyan lényeges, ha a közölt felvételek nem lennének helytörténész, családkutató vagy csak egyszerű érdeklődő számára is izgalmasak. E fényképekhez kapcsolódik a másik erőssége is: az adatközlők szerepeltetése. Olyan fontos adalékokkal és érdekességekkel tarkították a témát, amely nélkül a mű nem lehetett volna egy egész alkotás. A szerző a visszaemlékezéseket precízen illesztette a megfelelő fejezetekhez és erősítette meg a téma emberi oldalát. A már említett helytörténész és családkutatók lehetőségeire térnek ki. Ugyanis a fényképanyag mellett izgalmas adatbázisként is tekinthetnek a műre. Remélem, megbocsájtják lelkesedésem, ha azt mondom, a helytörténész és családkutató a tíz ujját megnyalja, ha csak a gazdag névanyagra tekint, különösképpen az egykori háztulajdonosok rekonstrukciója kapcsán. Végezetül kiemelném a Julika néni által készített képeket is. Nagyon fontosnak tartom az állapotrögzítést. Világunk folyamatosan változik, formálódik. Ezt a változást is bemutatja a kötet. Azonban napjainkra az átalakulás örült tempót diktál, és ami ma még áll, lehet, hogy holnap már nem. Ez pedig, sajnos a képek egy részén is látható.

Negatívumként egyedül a saját telhetlenségemet hozhatom fel. Mert a végére érve szívesen olvastam volna még a visszaemlékezéseket és a történeteket, nézegettem volna régi és mai képeket egyaránt. De ez nem róható fel a kötetnek, csupán nekem.

A 2020-as év végén megjelent, 134 oldalas kötetet szívesen ajánlom minden érdeklődőnek, Jászságon innen és túl.

Vincze János Farkas levéltáros